

İçindekiler

Takdim	13
Bir Kuyu Hikâyesi	15
Namaz Ne Değildir?	18
Namazın Canı	19
“Bir Yer Bulalım; Dünyadan Uzak”	22
“Dondurma Hayatı!”	23
“Dem Bu Demdir”	26
Ümmü'l-Vakt	28
“Az Yürünen Yol”	31
“Namaste!”	34
‘Namaste’den ‘Namaz’a	36
Âlemlere B/Akmak	39
“Nûn’un Gemisi”	41
Kırbaç ve At	44
Işığı Yanan Evi Görüyor musun?	48
Vaktin Dal Uçlarında	51
Sabah: Işıltı Eşiği	53
Güneşten Sonra Uyanırsan Kaybedeceğin 8,5 Şey	56
Öğle: Göğe Bakma Durağı	60
İkinci: Gölge Fısıltısı	62
Akşam: Veda Busesi	64
Yatsı: Gece Sızısı	66
Işık Çatlaklardan Sızar	69
Vakti Kitaplaştırmak	71

“Namazı Müteakiptir” Ömür Dediğin	72
Sörfle Hazırla Kendini	74
Vaktin D/Okunuşu	75
Pareidolia.....	79
“Lütfen, Evcilleştir Beni!”	81
Yeryüzünden ‘Yâryüzü’ne	84
Sen Beni Göremezsin!	87
Niyetini Çaldırma!	88
Desteğini Bekliyor Evren	90
Sabır ve Salat	92
Umudu Kıyama Kaldırmak.....	96
Kaybettiğin Kadar Kazanırsın	98
Ok Uzaklaşırken Yay’ın Gönlündedir	100
Shoshin	102
Allah’a Tutunan Birini Gördün mü?.....	104
Dasein	105
Küçük Bir Virgül	109
Sağ Avucunu Aç	111
Stendhal Sendromu.....	114
Omurganın Kaybı.....	117
Fabrika Ayarlarına Dönüş	118
Kan Hesabı.....	120
Bir Aidiyet Şarkısı	122
Kekliğini Çantadan Çıkar!.....	124
Bağ Bozumu	127
İğne ve Kalem.....	129
“Suave Turba Magna”	130
“Her Şey Merkezinde...”	132
‘Alışkan Benlik’ten ‘Akışkan Benlik’e.....	135
“Kendini Azaltırsan...”	138
Aç Kanatlarını.....	139
“Müziği Duymayan, Dans Edenleri Deli Sanır”	141
Tamamlanmamış Cümlelerin Olacak	144

Secde Ekolojisi.....	146
“Olur Böyle Şeyler, İnsanlık Hâli!”	148
Heyecan ve Unutuş.....	149
Her An Yeni	151
Yine Yeni Yeniden Heyecanı.....	153
Senin “Ben” Oluşunun Hatırına.....	156
İki Yakarı İlikle Sonsuzluğa	158
Miraç: An Farkındalığı	159
Güzelle Göz Göze.....	161
“Bu Böyle Yarım Kalmayacak”	162
Namaz Eşittir Meditasyon	165
Secde Nerede Başladı?	166
“Eşref-i Mahlûkat” Kimdir?	168
Kahve ve Krema	170
Soğuk Bir Kış Sabahı Metro İstasyonunda.....	174
Anlamanın ve Anlaşılmanın Eşiğinde	179
“Başlangıçta Söz Vardı”	182
Beğenilerin Kiblesi.....	183
Uzak Yollardan.....	185
Travma	187
Schopenhauer’ın Çağrısı	191
“Taşlar Sende Kalsın!”	193
Özenme-Usanma Arasında	196
Kırılgan Temas.....	198
Okyanus Duygusu	200
“Galaksi Kahvesi”	202
Miracının Eşiğindesin.....	205
Gece Yürüyüşü.....	207
İnsan ve An.....	208
Üç “Anne”nin Öz-Şefkat Çağrısı	210
Gör ki Allah Görüyor Seni!	212
Boydan Boya Boyasın Sen!	213
Unutkansın; Unutma!	215

Görünmelerin En Güzeli O'na Görünmek	216
Şirk Sirkine Veda	219
Neşe'li Bir Hatırlatma	222
Boş Dronu Allah Sevmez!	224
Aybakışı Etkisi	227
Sonsuz Döngü	230
Vakfe Vakti	232
Dur-Akla/n!.....	234
Dinleyenin Allah'sa.....	236
'Od'dan 'Oda'ya	237
An Sancısı.....	240
Hep Yeni Hep Taze.....	243
Şehrin Öte Yakasından Gelen Adam.....	245
"Dalga Etkisi"	248
Direniş ve Diriliş	249
Bir Sarı Zarf Hikâyesi	251
"Farzın Riyası Olmaz"	254
Kadın ve Namaz	255
Kuş Ölür, Sen Uçuşu Hatırla... ..	257
Kitapta Geçen Bazı Kelimelerin Anlamalarını Merak Ediyorsan... ..	258

“Hoş geldiniz; buralı değilsiniz galiba...”

“Hoş bulduk, teşekkür ederim. Doğru tahmin ettiniz; buralı değilim.”

“Memleket nere?” diye sormasına fırsat vermeden araya girdim.

“Siz buralı mısınız ki?”

“Eveeeeet” dedi, şaşkınlıkla.

“Yeni taşındık ama ben pek buraya alışamadım” dedim.

Sıcacık gülümsemesiyle beni teselli etmeye çalıştı:

“Beyim, buraya gelenler alışır buraya. Sever, çok sever. Giderken ağlar bile...”

“Alışır mıyım sahi?” diye üsteledim; kollarımı, havayı kucaklamak istercesine açıp gözlerimi yerden göğe çevirirken. Tereddütlü hâlimi görünce duraksadı. Yüzünden birkaç bulut gölgesi geçti. Hafif kıpırdadı. Rahatı kaçmış gibiydi.

Gözlerimi, gözlerine dikerek sordum:

“Siz buraya alıştınız mı peki?”

“Hı?”

“Dünyaya, diyorum, alıştınız mı?”

Takdim

“Namaz Psikolojisi” başlığı üzerinde epeyce düşündüm. Bir süre direndim bu başlık altında yazmaya. Dini, ibadeti, namazı vs. araçsallaştırmaktan korkarım. Sakil gelir bu yaklaşım; ömrüm boyunca olabildiğince uzağında durdum. Konumuz, namazın psikolojimize iyi gelmesi değil. O yoğun trafikte, bir İstanbul ikindisinde darlanmasaydım bu kitap belki elinizde olmayacaktı. O gri ikinci vakti, anladım ki namazda olmanın *çinde* psikolojik bir şeyler var. Kıyama durmak, secdeye varmak, vaktin akışına yoldaş olmak, günün çatlaklarına sızan ışığın ardı sıra koşmak, kâinatın kalp seslerini duymak, daha özgün olmaya, daha özgür olmaya doğru bir yolculuk. Haldır haldır akan telaşların tenhasında, nazlı bir kedi gibi içine kıvranabilmek. Faydasız uğultuları, merhametsiz gürültüleri susturup kalabalıklardan uzakta, ötelere gündeminin sarsıntısıyla eğilmek, alıp gövdeni dünyanın tükenişine, sevdaların eriyişine, aşkın yozlaşmasına ete kemiğe bürünmüş bir itiraza dönüşmek, baştan ayağa isyan etmek vurdum duymazlığın hoyrat işgaline, dudaklarını ve damaklarını sonsuzluğun vadilerinde yankılanan “elhamdulillah” sesine adanmak, nefeslerini sonsuzluğu inşa eden “ıyyake” hitabına dolamak, kimselerin alkışına tenezzül etmediğin kesin ve net bir zaferin eri olmak... Yok, yok, bu hâller sıradan hâller değil.

Gelelim o gri İstanbul manzarasına...

Avrupa yakasından Anadolu'ya geçiyorum ikinci vakti. Mevsim güz, gün hızla kısalıyor; namazların vakit araları daralıyor. İkinci namazını kılmadan daldım trafiğe. Sürpriz değil tabii ki, trafik

birden yoğunlaştı. Bir yerde durup vakti çabucak geçen ikindiye kılmak mümkün değil. Sağımda, solumda araçlar ağır aksak ilerliyor. Beton yollar, çelik konstrüksiyonlar iyice soğudu gözümde. Yüzüme tebessüm göndermeye çalışan billboardlar neşesini yitirdi. Bir yere, bir yere koymalıydım başımı. Ne başım işe yarıyordu ne şehrin detayları. Vakit anlamsızlaştı, mekân yabancılaştı. Benden başka kimsenin telaşı yok gibiydi. Görünüşte, her şey normaldi. Onca insanın benim ince telaşıma, dünya ötesi gündemime aldırışsız kalması, hakkım olmadığı hâlde onlara küstürdü beni. İstanbul'un eşsiz boğaz manzarası içinde birden kendimi üvey evlat gibi hissetmeye başladım; oysa Köprü'nün üzerinde tatlı bir dünya salınacağı keyfi yaşıyordum. Hiçbir şey beni oyalamaya yetmiyor, hiçbir seste avunma bulamıyorum. Nefeslerimi, boş yere tükettiğime hükmetmeye başladım. Sonunda, vaktin ucundan da olsa kendimi Beylerbeyi Camii'nin asude iklimine atabildim. Şadırvanda alelacele dokunduğum su, gönlüme serinlik oldu bile. Kollarımdan parmaklarıma doğru süzülen, kirpik uçlarımdan damlayıp yanıma dokunan damlalar bambaşka teselli pınarı oluverdi. An'ın beni yeniden kucakladığını hissedebiliyordum. Mekânın solmuş renkleri canlandı, yabancı sesler aşinalığa büründü. Vaktin hoyrat akışına, canlılığımı tüketen uğultusuna karşı şahane bir cevabım vardı. Kimselerin haberi olmadan, ortalığı velveleye vermeden, o sessiz hayat aralığından, bir ışık vurdu yüzüme.

Her şeyi hızla buharlaştıran dünya çölünün, bir yerinde saklanan kuyuyu buldu secdenin gölgesine sığınan başım. Kalbimin kanatlarını açabildim umudun göğüne. İyice paslanmış, bir kenara atılmış demir tozlarına benzeyen lezzet kırıntılarını, haz parçalarını, temizleyip parlatarak avucuma koydu secde.

Senai Demirci

11 Kasım 2024

Çengelköy

Bir Kuyu Hikâyesi

Adı bilinmeyen bir ülkede, insanlar çöplerini kuyulara atarlar-
mış. Atıklarından kurtulan insanlar kendilerince mutlu mesut ya-
şarken, atıklarla yaşayan kuyular da kendilerince özel bir yaşam
kurmuşlar. Onların da övünenleri, yerinenleri varmış. Sevindikleri
olurmuş, üzüldükleri olurmuş. Yeni kazıldığı için taze toprak ko-
kusu hâlâ üzerinde olan ‘bebek kuyular’ gibi, tamamen dolduğu
için emekliye ayrılan ‘ihtiyar kuyular’ da varmış. Ölen kuyuların
üzeri nazikçe kapatılır ve yeni doğan kuyulara özen gösterilirmiş.
Kuyuların kimisi geniş ve zengin kimisi dar ve yoksulmuş. Bazıları
şehir merkezine yakın ve popüler iken bazıları uzak, dağ başların-
da, vadilerin gölgeli kuyularında yapayalnız yaşarmış. Herkesin
gözdesi olan zengin kuyulara, insanlar en pahalı eşyalarını atar-
mış. Kuyuların zengin olanlarında, ergenlerin bir kereliğine kulla-
nıp gözden düşürdüğü oyun bilgisayarları, kadınların kocalarına
kızıp da fırlattığı tek taş alyanslar, çok zenginlerin eskimeden attı-
ğı marka elbiseler, bir kere giyilmiş rügan ayakkabılar, park bank-
larında unutulmuş saatler, onarım masrafını kurtarmayan çama-
şır makineleri, demode olmuş cep telefonları vs. olurmuş. Yoksul
kuyular ise sümüklü peçete kâğıtları, kirli cam kırıkları, yarısı içil-
miş plastik su petleri, lime lime olmuş ayakkabılar, çocukların he-
vesini aldığı parçalanmış oyuncaklarla doluymuş.

Tüm bunlar olurken yoksul bir kuyu, yeni bir yola girmek is-
temiş. Ağzına kadar dolmuş ve artık ölme vaktinin geldiğini

hissetmiş. Bu yoksul kuyunun hayata yeniden başlamasının tek yolu, sağına soluna genişleyip daha değerli eşyaların içine atılmasını ummakmış. Ne var ki sağı solu, irili ufaklı kuyularla çevrili olduğu için genişlemesi mümkün değilmiş. İçindekileri çıkarıp yeni ve değerli şeyler alması da mümkün gözüküyormuş. Aklına bir çılgınlık gelmiş: Dibine doğru büyüme, yani derinleşmek. Acaba olur muydu? Kararını, korkarak uygulamaya geçirmiş. Dibindeki taşların izin verdiği kadar aşağı doğru inmeye başlamış. Birkaç ağır ve soğuk taşı geçtikten sonra aradaki toprağın nemli olduğunu fark etmiş, kendini dibine doğru kazdııkça, toprağın döküldüğünü ve hızla derinleştiğini görmüş.

Derken, hiç duymadığı bir sesle tanışmış. Bu, bir su şırıltısıymış. Meğer birkaç metre altından, bir yer altı nehri geçiyormuş. Arada engel kalmayınca, çağıldayan su, büyük bir coşkuyla yukarı doğru fışkırmaya başlamış. Bu ani gelişme yüzünden, bir korku sarmış yoksul kuyuyu ama kaybedeceği bir şey yokmuş. Su hızla yükselirken kuyunun içindeki değersiz şeyleri, yukarıya doğru itmeye başlamış. Kısa süre içinde yoksul kuyu, dupduru suyla dolmuş, etrafındaki çer çöp yığını suyun taşmasıyla iyice uzaklara sürüklenmiş. Kısa süre içinde yoksul dar kuyunun etrafı yeşillenmeye başlamış, yemek atıklarında saklı tahıllar filizlenmiş, atılan çekirdeklerden türlü türlü çiçekler açmış. O günlerde, zengin kuyulara değerli atıklarını atmaya gelenler, yoksul kuyudaki ani değişikliği görmezden gelememiş. Çürümüşlük kokusu, aldıkları çoğu kuyunun aksine ondan bir tazelik kokusu geliyormuş. Etrafındaki diriliği, tazeliği, cıvıltıyı, coşkuyu bir başka sevmişler. Çiçekleri sevmişler, güzel kokulara ilgisiz kalamamışlar. Böylece herkesin gözdesi olmuş yoksul ve dar kuyu.

Bunu fark eden zengin kuyular da kendilerine değer kazandırdığını düşündükleri eşyaları gözden çıkarıp diplerinde bekleyen suya kavuşmak için derinleşmeye başlamışlar. Ama bir şeyi

gözden kaçırmış zenginler, su dolu yoksul kuyu, suya temas ettiği için, çok uzakta da olsa su dolu diğer mütevazı kuyularla iletişime geçmiş; aralarında derin bir muhabbet başlamış. Böylece sahip olduklarıyla böbürlenmek yerine vazgeçtikleri ile onurlanan mütevazı bir topluluk olmuşlar.

* * *

Bu çalışmada, itibarını biriktirmekte değil vazgeçmekte gören ‘mütevazı kuyular’ın sessiz hikâyelerine katılmak istedim. Şekli ve şartları çok iyi öğretilen ama derin akışı gözden kaçırılan ‘namaz’ı anlatmaya niyetlendim. ‘Namaz’ diye bildiğimiz gövdenin içinde devinen canlı omurgaya, yani ‘salat’a doğru derinleşen rikkatli bir operasyona yeltendim. Namazın kaslarını aralayıp kalbine doğru yaklaşacak neşter dokunuşları yapmaya çalıştım. İnsan evladının doğuştan getirdiği hayret bakışını uyandırmaya, minnet coşkusu- nu alevlendirmeye odaklandım. Sahip olmayı değil şahit olmayı önceleyenlerin, mahrem keyiflerini ve latif lezzetlerini göstermeyi arzu ettim. Ne varlığa övünen ne yokluğa yerinen secde münzevilerine, refakat etmeye heveslendim. Kıyamda Allah’a tutunanların, rükûda belini doğrultanların, secdede alın yazısını yeni baştan yazanların yanında durmaya kalktım. ‘Allahu ekber’ nidasıyla, dünyanın çağırdığı kof huzur şablonlarını dağıtanların, sığ mutluluk klişelerini yırtanların, ruhlarının derinlerindeki hayranlık çağılısını duyanların, gönül bahçelerinde tomurcuklanan şükran leylaklarını derenlerin safına geçmeye teşebbüs ettim. Şekle ve kalıba, biçime ve görüntüye indirgenmiş, namaz zarfının içinde saklı tefekkür nüvelerine su vermeye niyetlendim.

Sen de bu heyecanlı keşfe, bu gizli yürüyüşe katılmak istersen, yanımda kal. Gök kubbe altındaki yürüyüşümün altmış yılını tamamladığım bugün “Sözyaşlarımı bitti mi sandın?” sitemini sendirmeye geldim.

Namaz Ne Değildir?

Namaz, dindarlık değildir. Dindarlık, bir fikrin özünden kopup kabuğuna sarılmaktır. Görünüşe, biçime, şekle, harekete bağlanmaktır. Dindarlık, bir düşünceyi benimsemek yerine ona taraftar olmak, ona taraftar olanların taraftarı olmaktır. Bir düşüncenin zahmetini çekmek yerine, yumruk sıkıp slogan atma kolaylığına kaçmaktır. Namaz, insan olarak varlıkla yüzleşmenin kayıtlarını, günün kırılma noktalarında nefesiyle yazma sorumluluğudur. Coşkun bir düşünce çağlayanıdır. Bir farkındalık durağıdır.

Namaz, dindarlığı desteklemez. İnsanın insanlık potansiyelini açar, 'Âdem' olmanın nüvesini tomurcuklandırır. İnsanı, eşsiz bilinciyle varlığın çılgın akışına coşkuyla karşılık vermeye çağırır. Farkındalıkta saklı heyecan k/özlerinin, deli dolu kıvılcıklarını avucuna döker insanın. Hayret duygusunu dallandırıp budaklandırır, teşekkür mahcubiyetini çiçeklendirir, minnet bahçesini meyveye durdurur.

Namaz, sadece bir ritüel değildir. Sade görüntüsünün içinde, ele avuca gelmez farkındalıklar başlatır. Kalıba dökülmüş gibi görünse de sınırsız tefekkür okyanusunun, kıyılara köpük köpük vuruşudur. Çağırdığı duruşun altında, bir gölün derinlikleri gibi delice hayat cıvıltıları besler. Taş gibi ağır ve katı görünse de sakin bir göğsün içinde heyecanla kasılıp gevşeyen kalptir. Bilinen şeklinin ardında çerçevelerden taşan, şablonları kıran, klişeleri yırtan, imkânın ufuklarını zorlayan umut ateşlerini harlar.

Namaz, “Kılmazsan Allah yakar!” tehdidiyle yapılacak bir zorlama konusu değildir. Baştan ayağa nezakettir. Dışarıdan gelen resmî bir talimat değil; hayret ve minnet duygusuyla içeriden ateşlenen, aşkla coşan bir taşkınlık hâlidir. Göklerin kalp sesini, gündelik hayatın nabzına taşıyan bir ritim duyarlılığıdır. Varoluşun sessiz ahengini duyup, eşsiz müziğine can kulağı verip ayağa kalkmak, aşk dolu bir raksa katılmaktır. Günün kırılma noktalarında, zamanın çağıldayan düşüşlerine ak köpükler katmaktır.

Namaz, başlayan ve biten bir eylem değildir. Biteviye heyecan koşusudur. Kesintisiz şükran titreyişidir. Kâinat ağacının her budagından, sonsuz bahar kokuları taşırır. Rengâhenk ahiret cüm-büşünü gönlün neşesine katar.

Namaz, tekrarlanmaz. Yerkürenin uzaydaki her konumunun, ilk ve son defa gerçekleştiğinin farkında olarak gezegenin pencerelerinden seyredilen yeni uzay manzarasına, bir kereliğine taniçlik etmeye çağırır. Vakte karşı durmaya hazırlar; zaman dalgalarının üzerinde sörf yapma ustalığı kazandırır. Ömrünü, bugün bilmeyi öğretir. Sadece *bugün* kılınır namaz. Ne düne dair borçlar bırakır ne yarının yükünü yükler omuzlara. ‘Bugün’ü, dünün yamaçlarından tırmanılan, yarınların ufuklarının seyredildiği zirve an olarak yaşatır.

Namaz, alışveriş konusu değildir. Cennet köşelerinin çetelesinin tutulduğu, huri sayılarının alt alta toplandığı, Allah’ı borçlu çıkaran bir alacak defteri değildir. Varlığının, kendisine borç verildiğini fark eden insanın, borçluluk mahcubiyetiyle yaşama nezaketidir.

Namaz, otomatik bir alışkanlık değildir. Namaz metakognitif bir eylemdir. İnsanı, kendini bilişin üzerine çıkarır. Kendi dışından kendine baktırır. Cılız varlığını, kısa ömrünü, destansı bir akışın içine alır. Öz-değersizlik duygusunu onarır. İnsana, tüm zamanları dürme yetkisi verir. Varlığı, mendil gibi katlayıp avucuna koyar

insanın. Gövdesinin gündeminden, gönlünün göğüne kanatlandırır. Aşkın olana tutundurur.

Namaz, aradan çıkarılması bir ödev değildir. Varlığın göğsünü kabartan, vaktin dal uçlarını anlam meyveleriyle donatan, insanı olduğundan çok yapan bir coşku hâlidir. Vakur bir taşkınlık ifadesidir. Özgül ağırlığını hatırlatır insana. “Merkezinde kal!” dendiğinde “Orası neresi ki?” diye sordurmaz. Merkez arayışının cevabıdır. Sahici yakınlığı değerir insanın alınına. Merkezine dönmeyi, merkezinde kalmayı öğretir. Ki merkezinde olmayı bilene kaos yoktur, kaygı yoktur, çaresizlik yoktur, güvensizlik yoktur, yetersizlik yoktur.

Namaz, muhafazakârlık değildir. Bilincini, varlığın göğsüne koyup göksel kalp atışlarının heyecanı ile ayağa kalkmaktır. Her an yeni nefes almanın coşkusunu taşırmaktır. Her dem taze üflenen ruhu ve her an diri olan teni, şenlikli bir sofrada ağırlamaktır. Her anı yeni baştan var eden Yaratıcı'nın devrimciliğine eşlik etmektir. Göksel deveranın ateşli ritmiyle ayağa kalkmaktır, yeryüzü dönüşümlerinin meyvelerini sevinçle koparmaktır.

Namazın Canı

Mevlânâ'ya sordular:

“Namazdan daha önemlisi var mı?”

Cevap verdi:

“Var.”

“Nedir?”

“Namazdır. Lakin, o namaz bu namaz değildir. O namaz, suret namazı değildir. O namaz, görünen namaz değildir. O namazın kalıbı ve şekli yoktur. Bu namazın başı ve sonu vardır. O namaz, namazın canıdır. Can ki şekilsiz ve kalıpsızdır; başı ve sonu yoktur. Can ki heyecan ve coşkudur. O akış kalıpları aşar, biçimleri yırtar. O coşku, şekilleri dağıtır, suretleri eritir.”

“Bir Yer Bulalım; Dünyadan Uzak”

Eminim senin de ihtiyacın vardır şöylesi bir kaçamağa: Gün içinde koştururken, “İşte nihayet doğru bir şey yaptım!” dediğim, eşsiz bir tebessümle takdir edildiğim, sonsuz bir yumuşaklıkla onaylandığım gözlerden uzak bir köşe arıyorum. Önüme her defasında daha sarp yokuşlar çıkaran hayatın telaşlarını kenara bırakıp yorgun başımı güvendiğim bir göğse yaslayıp “Aferini hak ettim” dediğim saf bir zafer keyfi, çocuksu bir başarı sevinci yaşamak istiyorum. Değerimi harcadığım parayla ölçen, kıymetimi taşıdığım markalarla tartan binlerce iki yüzlü, kof, sığ çağrışı susuturup “Çok şükür, olduğum gibi kabul edildim” dediğim serin bir odada, “Olur böyle şeyler, insanlık hâli, unutamız gitsin!” diyen bir şefkat sahibinin, zayıf omuzlarıma sııcacık dokunduğu huzurlu bir kabullenişin keyfiyle, kaygısız nefesler alıp vermek istiyorum.

Seni de orada beklediğimi bilesin diye yazıyorum bunları. Yol açık. Yola çık.

“Dondurma Hayatı!”

İnsan, ana rahmine bir zigot hücresi olarak düştüğü an zamanla tanışır. Tanışır tanışmaz da zamanın akışına kapılır. Bundan öncesi, şimdi anlayabildiğim kadarıyla, tarifsiz bir sarhoşluk, anlaşılmaz bir zamansızlıktı. Rahimdeki varlığı fark edildiğinde, ona her an eşlik edecek olan zaman da başını çıkardı, yüzünü gösterdi. “Şey” olarak bile anılmadığı zamansız geçmişinden sıyrıldı, geleceğin eşiğinde acemice çırpınan bir kelebeğe dönüştü. Hiçliğin kozasından çıktığı için varlığın göğ(s)ünde kırılğan bir can oldu. Rahmin duvarına gömülür gömülmez hem yaşama hem ölüme doğru geri sayımı başlattı. Gelişi beklendi. Günleri sayıldı, vakti saati kollandı. Dünyaya gözlerini açar açmaz, takvime doğum günü çentiği atıldı. Gözler üzerine dikildi ve günden güne kendisine “çocuk gelişimi evreleri” etiketi yapııştırıldı.

Zaman, insanın karşısına karşı konulmaz bir zorba olarak çıkar. Mekâna bir ölçüde hükmedebilir, en azından direnebilir insan. Duvarlar yükseltir, katlar çıkar, odalar açar, şehirler kurar, yollar yapar, tüneller kazar, köprüler çatar. Ama zaman karşısında büsbütün çaresizdir. Ne hızlandırabilir zamanı ne yavaşlatabilir. Zaman, belini büker insan evladının. Saçlarını ağartır, sevdiklerini elinden alır. Sinsice eskitir. Sessizce eksiltir. Yenilgiye uğratar. Elinde, ölüm hançeriyle bekler. Her dokunuşunda ayrılık yaraları açar.

Ebabil kuşlarının ta kendisidir zaman. Kendini 'fil' gibi güçlü ve yenilmez sanan, kendilerine dönemsel olarak bahşedilen imkânları, kalıcı sayan insanların üzerine bölük bölük salınır. Pençesinde ince mi ince neredeyse görünmez olan ama dokunur dokunmaz teni dağlayan yazgı taşları taşır. Tüm tezgâhları dağıtır, düzenleri bozar, yapıları yıkar. Tik-tak-tik-tak, görünmeyen yönlerden vura vura, insanları yalnız sap dipleri kalasıya yenmiş bir ekin tarlasına benzettir. Koluna takıp saniyelerini tutmaya çalıştığı, her gün adını verip nazladığı, her yılbaşında sevinç sebebi saydığı ebabil kuşları tarafından sessizce öğütülür insanlar; yenilirler. Sonunda bir mezar taşına kazınan isimleriyle yenildiklerini mühürlerler.

Varlığı, sadece buradan ibaret bilen insan için bu yenilgi hazmedilir şey değildir. Kendisine aşkın bir anlam çerçevesi aramayı zillet gören seküler insan, zamana karşı çaresizliğini kabul ettiğinde pasif bir öfke yaşar. Pasif agresyonunu günübirlik eğlencelerle avutmaya çalışır, yenilgiye doğru akışı eyyamcı hazlarla unutmaya meyleder. Zamanla ilişkisini, uzun vadede kıyametin yaklaşmasıyla, kısa vadede ölümün tehdidiyle yatıştırılmaz bir husumete dönüştürmek zorunda kalır.

Oysa insanın sorunu ölecek oluşu değildir; sorunu, ölmekte oluşuna bir anlam bulamamaktır. Sorunu, kıyametin ne zaman kopacağı değildir; kâinatın da ölümünün olduğu gerçeğini bugüne biçim veren, an'ın avuçlarını neşeyle dolduran bir kavrayışa dönüştürecek cesarettten ve niyetten kendini bile isteye yoksun bırakmasıdır. Kıyametin yakınlığının veya uzaklığının hesabına giren kâhin-severler, zamana yönelik husumetlerini henüz çözememiş kişilerdir. Gençliğine güvenip ölümü yok sayanlar da ölümü yaşlılığın hatırına hatırlayanlar da zamanla barışmamıştır.

Peki, çaresizce içine çekildiğimiz ve istemsizce akışına kapıldığımız zaman nehriyle barışma yolu var mıdır? Ölümüne ve kıyamete doğru istemsizce sürüklendiğimizi sanmaktansa ölümü de

kıyameti de kucaklayan, aklı başında, keyfi yerinde bir yüzücü olabilir miyiz bu nehirde?

Dondurma firmasının “Dondurma hayatı!” mottosuyla hatırlattığı üzere, eriyen şeylerden lezzet almanın bir yolu olabilir mi? Dahası, eriyen şeylerden sırf eridiği için lezzet almamız mümkün mü?

“Dem Bu Demdir”

“Dem” Türkçe’nin esrarlı kelimelerinden biridir. Arapça “kan” anlamına gelir, Farsça ya da eski Türkçe’de “an” anlamında kullanılır. “Dem bu demdir/Dem bu dem!” cümlesi tasavvuf kültürünün yüzyıllardır hatırlı bir farkındalık mottosudur.

“Demlemek” fiilinin gastronomide kullanımı ise ilginç bir yere götürür bizi: Çay demlenir Doğu mutfağında. (Çaya yönelik “demli” vurgusu, “dem” kelimesinin Arapça’daki “kan” karşılığıyla “kanlanması” “tavşan kanı rengini alması” anlamına da geliyor olmalı.) Pilav demlenir. Tandır kebab, özünde etin demlenmesidir. Çay hemen içilmez. Pilav ocaktan indirilince hemen servis edilmez; bekletilir. Tandırın tadı, kısık hararete uzun bir süre pişirilmesinden gelir. Toprak kapta demlenen güvecin tadı zamanla gelir. Batı kültüründeki “sallama çay”da ve “fast-food”da bekleme yoktur. Acelecilerin dilinde, damağında zamanın tadını alacak tomurcuklar söner.

Zaman, yemeklerin şeffaf bileşenidir; yemeğin her zerresinde vardır ama göze görünmez. Zaman sayesinde çiğ malzemeler gastronomik şaheserlere dönüşür. Demlenen pişirmelerde yemeğin dokusu oturur, lezzeti derinleşir, aroması biricikleşir, rengi kıvamlanır. Ekşi maya ekmek, peynir gibi süt ürünleri, lezzetlerini, zaman içinde gerçekleşen fermantasyona borçludur. Et ve balık gibi proteinleri, günler ya da haftalar süren marine etme süreci, zamanın akışını kazanca dönüştürme yöntemidir. Düşük ısıda dinlendirilmiş etin dokusu ve tadı bir başkadır.

Farkında olmayabilirsin; ince belli bardağına demli çay dökülürken zaman da sımsıcak doldurur bardağını. Çayın her yudumunda iyice kıvamını bulmuş, sabırla yoğurulmuş zamanı tadarsın. Tandırın her lokmasında, yufka gibi ince açılmış zamanın yumuşacık dokunuşunu duyarsın. Demlenmiş sıcacık pilavda, duman duman yükselen zaman tarifsiz bir lezzete dönüşür. Zaman şeffaf bir baharat gibi çeşitlendirir içtiğini, yediğini.

Diyebiliriz ki zamanın eriyişini bir lezzete dönüştürmek mümkündür. En azından, zamanın hakkının verilmediği durumlarda, hayal kırıklığı ve felaket yaşandığını kabul edebiliriz. Erken doğumda kucağımıza nefes almakta zorlanan bir prematüre bebek koyarlar. Zamansız karşılaşmalar yaralayıcı olabilir, erken yüzleşmeler yıkıcı olabilir. Gecikmiş adaletin, adalet olmaktan çıktığı malumdur.

Zamanın önlenemez akışına nasıl eşlik edeceğimiz hayati bir bilimcedir. Zamanla barışmadığımızda hayatın lezzeti kaçar. Vaktin hatırını saymadığımızda hüsrânımız başlar.

O hâlde soralım ve cevaplayalım:

Zaman mı bize hükmedecek? Hayır!

Biz mi zamana hükmedeceğiz? Hayır ve zaten mümkün değil!

Belki koyun koyuna iki yoldaş olabiliriz zamanla; usta sörfçünün tehditkâr dalgalarla neşe içinde raks etmesi gibi. Nereye doğru gittiklerini bilen iki dost gibi yan yana yürüeyebiliriz zamanla. Huyunu suyunu bilirse zamanın üzerinde kalabiliriz; ittifak kurabiliriz; uyum hâlinde akarız.

Dem, vaktin mayalanmasıdır. Nasreddin Hoca, göle maya çalarken asla yoğurt olmayacak gölü “Ya tutarsa!” umudunun kâsesine yoğurt diye doldurur. Zamanın akışını umutlu bir bekleyişe dönüştürür. Vaktin koşturmaktan terlemiş kızıl yüzüne, bir sevinç gamzesi kondurur.